דער בלבול

פון א. ד. גלושאקאוו

לעבענס בילד אין פיער אקטען

פערזאנען:

איליא מארקאָוויטש 40 יאהר (האלט א פאריקמאכערסקע).

בערטהא באריסאָוונא 30 יאָהר, זיין פרוי.

סאָניטשקא: זייער טאכטער, 10 יאהר

ר' בער סאָקאלאָוו: (בערטהאס פאָטער, 65 יאָהר).

יעקב משה: (בערטהאס ברודער 40 יאָהר)

ראָזע סמעכאָוו: (בערטהאס א פריינדין).

סיימאָן יאקאָבלעוויטש): אן ארביי טער ביי איליא מארקאָוויטשען 25 יאָהר)

אבראשע: (זיין העלפער, 19 יאָהר)

פעסיל: (אן אלטע דיענסט ביי בערטהאן אין הויז.

ה' בערקאָוויטש,

א ראקטאָר,

אן אלטע קראנקע פרוי.

3 אידען.

(עס קומט פאר אין א מאלאָרוסיש שטעטעל. דער 3־טער אקט אין יעקאטערי־נאָסלאוו).

(8־טע פארזעצונג)

איליא מארקאָוויטש (צו פעסלען): דיין זכר זאל דאָ אין מיין שטוב ניט זיין! קיין פאלשע מענשען דארף איך ניט! (כאפט זיך פאר'ן הערצען, זעצט זיך. פעסל אב).

יעקב משה: רבותי! מיר איין וואָרט זאָגען!

די אידען: נו, נו, וואָס איז?

יעקב משה: איך בין אפילו אויף גמרא אביסעל טומפיג. די קאָפּ מיינע אין ניט אזוי שפיציג און שארף צו פערשטעהן אן עסק, נאָר פון דעסטוועגען א גלייכע זאך לאָזט זיך פערשטעהן ממילא, עס קריכט ממש אין קאָפּ אליין... אז א פרעמדע מיידעל וויל אָבגעהן פון א שטעלע! אבי פערשטעהט איהר מיך דעם אמת דערזאָגען! אָט וואָס רבותי! יא יא? (די אידען רעדען שטיל.)

איליא מארקאָוויטש (אויפגערגט) איך זעה! אז דער שקר! אין אויף אזוי פיעל שטארק! און גרויס! אז דעם אמת זעהט מען ג יטאון מען הערט ניט. רבותי! פערשפארט אייך אייער מיהען, וואָס איהר ווילט מאכען פשרות רודף שלום זיין. איך האָב אנדערש געדענקט, מיין בעשלום איז יעצט פעסט: דאָס קינד, נעהם איך צו, איך וועל זי ערציהען בעסער פון איהר מוטער און גט גיב איך איהר ניט! נאָר צוליעב אונזער קינדס וועגען. איך וויל ניט אז איהרע עלטערען זאָלען אויף אימער צרשיידט און צושפרייט ווערען, פיליייכט וועט עפעס א צופעליגעס אונז ווערער פעראייניגען אונזער קינד זאָל עלטערען האָבען (זיפצט שווער) און איך וועל אָב פאהרען פון דאנען, מיינע אויגען זאָלען ניט זעהען און ניט הערען דעם שקר וועלכער עקזיסטירט דאָ (רייבט די אויגען)

סאָניטשקא: וויינענדיג אויף'ן קול, פאפינקע! וואוהין וועסטו פאהרען? וואו וועט זיין די מאמא? פאָהר ניט (לויפט צו כאפט איהם פארן האנד): פאפינקא זיי ניט אין כעס אויף דער מאמא בלייב דאָ פאפא! (וויינט, בערטהא: וויינט.)

איליא מארקאָוויטש (טרעהרען שטיקען איהם) טאכטעריל מיינע. דו ביזט מיין איינציגער טרייסט פון דער נשמה (דריקט זי צו זיך) ווען ניט דו וואָלט איך שוין לאנג מאכען א סוף פון מיין קראנקען פעראומערטען לעבען (קושט זי אין העפעלע, זיי וויינען. בערטהא אויך).

ערשטער איד (צו די איבריגע צוויי): קומט מיר וועלען געהן אהיים, אהן א רעקען מען דאָ נאָר נישט מאכען. ער איז גערעכט, אז זי רעדט איז זי גערעכט, איך פערשטעה דאָ אודאי נאָרנישט.

די איבריגע צוויי: ריכטיג טאקי מען דארף דאָ א רב אלע הויבען זיך אויף פון די ערטער).

ר' בער: איז וואָס געהט איהר אוועק וואָס זאָל טהאָן מיין טאכטער?

יעקב משה: כלעבען א שעהנע מעשה, נור א קורצע! מיט וואס איהר זייט געקומען רבותי מיט דעם הייסט עס נעהט איהר אוועק? (א פארט) גוטע קעפּ מיט פערשטאפטע מחות.

איליא מארקאָוויטש: איהר מענט אלע נעהן! (צו יעקב משה) און דואָ חונפנק קענסט אויך צו מאכען פון יענער זייט די טהיר! (צייגט אויף בערטהאן) זי וועט דיר שוין מעהר קיין געלד ניט אנטלייהען!

צווייטער איד: מיר נעהען, מיר נעהען ר' אליהו, שרייט נישט, גאָט זאָל אויך נאָר קומען צו הילף.

די איבריגע צוויי: זאָל אייך נור גאָט פערבעסערען! א גוטען טאג! די אידען אב).

איליא מארקאָוויטש: סאָניטשקא, לעבען מיינער וועסט פאָהרען מיט מיר? איך וועל דיר אלעס קויפען איך וועל דיר אָבגעבען אין גימנאזיע דיר וועט זיין מיט מיר לייעבער צו זיין ווי דאָ, פאָהר מיט מיר טאָכטעריל (קושט זי).

סאָניטשקא: (וויינענדיג): פאפינקא! איהן דער מאמא וועל איך ניט פאהרען, פאהר ניט אוועק פון אונז (בערטהא וויינט) ניט קריעגט זיך) לויפט צו צו בערטהאן). מאפינקא! ניט זיי שלעכט, ניט קריעג (בלייבט שטעהן, פערדעקט דעם פּנים מיט די הענד וויינט ביטער).

ר' בער: (שלעפט צו פאר'ן האנד סאָניטשקאן צו זיך) קום צי מיר מיין קינד! וועסט זיין דאָ! דיר וועט ביי אונז אויך גוט זיין, דיין טאטע וויל פאה רען, זאָל ער פאָהרען!

בערטהא: צו ר' בער'ן) פאָטער צו וואָס דארפסטו איהם ערגערען מיט אזוינע רייד? עס איז דאָך זיין קינד אזוי ווי מיינס וואָס וועט ער זי נעהמען וואוהין?

יעקב משה: געוויס וועט מען איהם דאָס קינד ניט געבען! גענוג פאר איהם וואָס דאָס גאנצע געלד איז ביי איהם אין קעשענע (אפארט) איך וואלט איהם מיט מיין ווייב מיט די קינדער אוועקגעגעבען.

איליא מארקאָוויטש: איך מוז אָבגישטקאן אויף'ן האלז וויינט: בערטהא האלט דעם פּנים אין די הענד.

לאנזאם פאלט דער פאָרהאנג.

וואס פאר א זומער אונז ערוואַרטעט

ד יניש פעסטע צושטענדען אין דער נאטור זעלען מאכען אונזער געגענ וואַרטיגען זומער קאלט און הייס, נאס און טרוקען און ערד־צי־טערנישען.

פראָפעסאָר דזשאהן ט. טיממאָנס, דער בעריהמטער אמעריקאנער אנריקול־טשוריסט, וועלכער בעשעפטיגט זיך מיט דער וויסענשאפט פון גערטנערייען וועלכער איז א גרויסער בקי אין דעם ערשט אָנגעקומענעם זומער. דער פראָפעסאָר האָט לעצטען אפריל פּראָ־פעצייעט דעם וועטער פאר פריהלינג און אלעס וואס ער האָט פאראויס געזאָגט איז פערווירקליכט געווארען. עס איז דערפאר אינטערעסאנט צו הערען וואס ער האָט צו זאָגען וועגען דעם וועטער אין דעם זומער וואס האָט זיך אָנגעהויבען מיט גרויסע רעגנשטורמס אז מענשען זייגען אומגעקומען אין די וועסט.

וועטערס ווערען פעראורזאכט ער־שטענס דורך הענ נאָנג פון די שטערען און צווייטענס פון א פריהערדיגען וויע־טער. דער וועטער שטעהט ניט אויף איין אָרט, נאָר ער בעוועגט זיך, און נעהט פון איין גענעגנ אין דעם אנדע־רען, און דער נייער וועטער וואָס פער־נעהמט זיין פּלאַץ אויף דערווייל איז בעאיינפלוסט פון איהם. למשל, אז א רעגנמעטער געהט אוועק, בלייבט א פייכטער וועטער, א. ד. נ., אָבער די וועטערס האָבען נאָך איין איינפלוס אויף די ווייטערע צוקונפט, אויף מאָנאַטען שפּעטער. אבער דאס פערשטעהען נאר די געלערענע, וואס בעשעפיגען זיך מיט דיעזער וויסענשאפט.

נאָכדעם ווי דער פּראָפעסאָר בע־שפּרעכט דעם פערגאנגענעם וועטער אין די פערשיעדענע טהיילען פון אמעריקא, און די דעזולטאטען וואס זיי האָבען גע־מאכט אויף שפּעטער, קומט ער צום שלוס אזוי:

זאנפטע, ערפרישענדע און ערקווי־קענדע טעג וועלען אין דעם מאָנאט יוני זיין א זעלטענהייט. דאנענען צוק־לאָנען, טאָרנייראָס און אנדערע שטורמ־ווינטען וועלען אין איהם זיין איבערגע־נוג.

אין יולי וועלען פארקומען די מערקווירדיגסטע ענדערונגען אין דער אטמאָספעריע אין פערשיעדענע ערטער. מאנכע פלעצער וועלען פלוצלונג, אפילו אהן דער מינדסטער ווארנונג פון דער טענליכער וועטער פּראָפערצייאונג, בע־זוכט ווערען פון גוואלדיגע שטורמווינ־דען, און אין מאנכע גענגנדען וועט דער שטורמווינד מיטברייגנען אזא גרויסען האָגעל אז עס וועט פעראורזאכט ווערען א גרויסער שאדען אויף די פעלדער און די גערטנער.

אין די בערגינע און אלע הויכע גע־גענדען וועט די טעמפּעראטור פלוצלונג פאלען און וועט דורכדעם אָפּט פער־אורזאכען פרעסט און אין מאנכע פלע־צער וועט פריהען.

ראנגען וועט טרעפען אז אין פער־לויף פון עטליכע שטונדען וועט זיך די טעמפּעראטור א הייב טהון פון פופציג. אויף זעכציג גראד, און, דורך דער שנע־לער ערהויבונג, פעראורזאכען א סך הייזקראנקהייטען דורך די פארם גענגע־דען אויף מענשען און פערד.

הויכע און ניעדעריגע ווינטען וועל־לען איבערקרייצען דאס לאנד, פעזאָנ־דערס ביי די לייקס און נאָרד פון זיי; און א גרויסער טהייל פון דעם לאנד־סאָטה, איסט און וועסט וועט האָבען בעשטענדיגע ווינטען, וואָס אין נעוויס־סע פעלע וועלען זיי זיין אזוי הייס דאס זיי וועלען פערדאַרבען די גערטנער.

די ניי ענגלאנד סטייטס וועלען זיין נעבענשט מיט אזוי פיעל רעגען וויפיעל זיי וועלען דארפען, ביז גאנץ שפּעט, ווען עס וועט וויידער ווערען אונגע־וועהנליך טרוקען.

די סענטראל און סאוטהערן טהיי־לען פון דעם לאנד וועלען האָבען וויי־ניגער רעגען ווי געהעריג. די ווינטען וועלען פעראורזאכען דאָס די פעלדער און גערטנער זאָלען אויסגעטריקענט ווערען, און די גערעטהעניש וועט דער־אמעכטיגט ווערען.

מאנכע פלעצער וועלען פלוצלונג, אפילו אהן דער מינדסטער ווארנונג פון דער טענליכער וועטער פּראָפערצייאונג, בע־זוכט ווערען פון גוואלדיגע שטורמווינ־דען, און אין מאנכע גענגנדען וועט דער שטורמווינד מיטברייגנען אזא גרויסען האָגעל אז עס וועט פעראורזאכט ווערען א גרויסער שאדען אויף די פעלדער און די גערטנער.

אין די בערגינע און אלע הויכע גע־גענדען וועט די טעמפּעראטור פלוצלונג פאלען און וועט דורכדעם אָפּט פער־אורזאכען פרעסט און אין מאנכע פלע־צער וועט פריהען.

ראנגען וועט טרעפען אז אין פער־לויף פון עטליכע שטונדען וועט זיך די טעמפּעראטור א הייב טהון פון פופציג. אויף זעכציג גראד, און, דורך דער שנע־לער ערהויבונג, פעראורזאכען א סך הייזקראנקהייטען דורך די פארם גענגע־דען אויף מענשען און פערד.

הויכע און ניעדעריגע ווינטען וועל־לען איבערקרייצען דאס לאנד, פעזאָנ־דערס ביי די לייקס און נאָרד פון זיי; און א גרויסער טהייל פון דעם לאנד־סאָטה, איסט און וועסט וועט האָבען בעשטענדיגע ווינטען, וואָס אין נעוויס־סע פעלע וועלען זיי זיין אזוי הייס דאס זיי וועלען פעראַרבען די גערטנער.

די ניי ענגלאנד סטייטס וועלען זיין נעבענשט מיט אזוי פיעל רעגען וויפיעל זיי וועלען דארפען, ביז גאנץ שפּעט, ווען עס וועט וויידער ווערען אונגע־וועהנליך טרוקען.

די סענטראל און סאוטהערן טהיי־לען פון דעם לאנד וועלען האָבען וויי־ניגער רעגען ווי געהעריג. די ווינטען וועלען פעראורזאכען דאָס די פעלדער און גערטנער זאָלען אויסגעטריקענט ווערען, און די גערעטהעניש וועט דער־אמעכטיגט ווערען.

ציץ גייסטער

פון יוסף גודמאן

דער אלטער גריין־גראער צייט־גייסט, „אמאהל",
„די צוקופט" — די גייסטיגע יוגענד,
זיי האָבען בענענגט איין אפטימיסטישען „איצט".
וואס האָט זיך מיט אלעס בענינענד.
פערפיהרט צווישען זיך, האָבען זיי א געשפּרעך,
דער אלטער געלאסענער גרויער „אמאהל",
האָט צוערשט זיין מיינונג גענעבען: —
פערגאנגענהייט.
„איך האָס דעם צווייפעל פון שפּעטער
עס לאנגווייליל דער לאנגזאמער איצט,
פאר מיר איז דאָס לעבען. — „געוועזען",
די עראינערונג נאָר צייבער בעזיצט...
פאר מיר פאנטאזירען, הייסט שוועבען
אויף פליעגעל פון זיסע רעזונות,
און טרינקען פון קלאָרינקען טייבעל, —
עראינערונגס קוואל פון זכרונות..."
צוקונפט.
די שטאָלצע און יוגנינקע צוקונפט,
האָט שמייכלענד, געענטפערט פערטראכט: —
„פאר מיר ליעגט דער צויבער אין צוקונפט
דער שפּעטער דאס איינציגע פּראכט,
דער איצט, איז אין לייטער א טרעפעל
צו שטיינען, צו האָפען, צו שאפען,
צו קעמפּפען פאר'ן קומענדען שפּעטער,
דער איצט, בלויז פון שפּעטער די וואפען!...
עדהאבען איז טרוימען פון צוקונפט!
אהן צווייפעל דער עסענץ פון לעבען,
איז ניט דער גענוס פון דעם „איצטער",
נאָר די לוסט פון עווינען שטרעבען...."
די געגענוואַרט.
„פאנטאסטישע טהוימען ניט פילאָזאָפיש!
דער מענש איז צופריעדען מיט וואָס ער פערמאָגט.
איך קען איצט בענגייפען פערגאנגענע פריידען,
און בין פון מיין צוקונפט גאנץ ווייניג בעזאָרגט.
זיכער פאר מיר איז בלויז איצט, די סעקונדע
פון לעבען די רגע, וואס ווערט פערברויכט!...
אמאהל, שפּעטער בלויז פאנטאסטישע נעהמען,
פון פארשטעלונגס־קראפט, פון אילוזיע די פרוכט,
די וועלכע וזכען פון לעבען' גענעסען,
און ווילען אין לעבען פון זאָרג זיין בעשיצט,
די זאָלען ניט טראכטען פון פריהער און שפּעטער,
נאָר לעבען, צופריעדען אין גענענוואַרט — איצט!..

פאר. מיט א קליינע אויסנאהמע, זיין ווערען ליידען אונגעהייער פיעל שאדען פון די שטורמס.

אין די ווייטער סטייטס וועט אמ־ווייניגסטען ליידען פון טאָרנייראָס דע טייכען מיסיסיפּי און מיזורי. אויס די אָהייא וועללי וועט זיך נישט אויסבע־האלטען פון זיי. נאָר געהעריג געגען די העכערע פלעצער פון דער איסט וועט די טאָרנייראָ ציבראכען ווערען און פערוואנדעלט ווערען אין קליינע שטורמס וואס ווערען אויס, ן וועג צו דער איסט צובראָכען ווערען.

שטערט וואס ליעגען אויף בעם בהעג פון דעם אטלאנטיק וועלען אָפּט בעזוכט ווערען פון מאלטע ווינטען וועל־כע וועלען זיין אזוי שטארק אויס'ן ים דאָס זיי וועלען פעראורזאכען שאדען צו די שיפען. דיעזע ווינטען וועלען פעד־אורזאכט ווערען שווים אויס'ן ים דורך די אייז־בערג וואס וועלען שווימען גרויסער שנעלקייט, נאָר די טעמפּעראַ־טור וועט דורכדעם נישט שטארק פאלען אדער וועט לאנג נישט בלייבען ניע־ריג, נאָכדעם ווי די שטורמס וועלען פאראיבער.

דורך די ערד־ציטערנישען, בעזאָנ־דערס נאָך די שטארקע שטורמס וועלען די אויל קוואלען א ווייל אָנפאנגען צו פליעסען שטארקער דאנענען וועט נע־טשורעל גע ווערען הייבער. זאלץ קוואלען וועלען אָנהויבען צו פליסען מיט א מערקווירדיגער שנעלקייט.

דער זומער פון) 1916 וועט נישט פערערעבענט ווערען אלס א געזונטער זומער". פיעלע געגענדען וועלען זיך בעזאָנדערס אויסצייכענען מיט מאלאַ־ריא פיעבער וועלכעס וועט פעראורזאכט ווערען דורך דעם נאסען פריהלינג און אין פערלויף פון די טרוקענע און הייסע מאָנאטען וועלען דאקטוירים זיין ביי אהם די פיעבער ליידענדע ווי זיי זיי־נען געוועזען פארגאנגענעם ווינטער אהם די גריפּ און נעמאָניא ליידענדע. עס איז זעהר דאנזאהם אז דער עולם זאָל שוין בעצייטענס אָנהויבען קאָכען די טהונק־וואסער, אפילו אין אזעלכע פלעצער וואס זיינען בעריהמט מיט זייער ריינע און געזונטע וואסער. און חוץ דעם זאָל מען אָפּהיטען אלע סאניטארישע רולס, די הויפּט זאך אלצדינג זאָל זיין ריין.

די נישט פעסטע צושטאנדע פון דער נאטור וועלען אָנהאלטען עטליכע מאָנאט, פעראורזאכענדיג אלערליי אויסבריכע אין דער לופט, און עס וועט אפשר נעהמען עטליכע יאָהר, זאָגט דער פּראָפעסאָר, איידער אונזער יאהרעס צייטען וועלען זיך „סעטלען", אין שטעלען און ווערען נאָרמאל. דאס אלעס האָט אין אויסזייניגסטע אור־זאכע. — ביז אונזער בענאכבארט פלאנעטען וועלען אָפּגעהן א געוויסע שטרעקע און ביז אונזער ערד וועט וועג־רען פריי פון דעם „פול", וואס זי ציהט אויף איהרע אינווייניגסטע, קרעפטען וועלען מיר האָבען די ערפאהרונג פון פערשיעדענע שטערונגען וואס וועלען מאכען אז אפילו דער געלעהרטעסטער מענש וועט דארפען זיין פארבערייטעט.

י. מ. וואָלפזאָן.

„עס ארבייט זיך מעהר און שנעלער"
אויף
פריי'ס
קאקאו

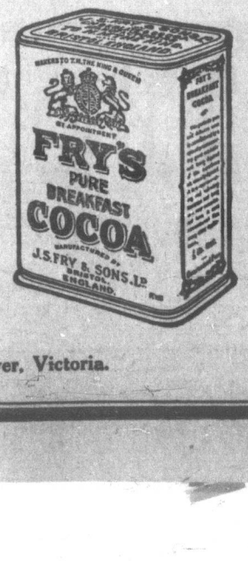

צו פיהרען א גרויסען מאגזל און צו זיין תמיד אין צייט מוז מען האָבען דער צו מארך אין קאָפּ. מוסקולען, און גערווען ווען מען מוז א מאָהל מאכען אן עקסטרא ראָן" מוז דער אינדושעניער זיין ווירקליך קלוג ווען ער ווייס זיך אוג טער צו גארטלען מיט א קאָפּ פריי'ס קאקאו. פריי'ס, ווייל עס מאכט "נערווען פון שטאל". עס איז א פראכטפאל מאכל פונקט ווי א מחיה, דיגע משקה.

טרינקט פריי'ס רעגעלמעסיג אליין און באמערקט ווי פיעל כח איהר באקומט דערפון.

Trade Supplied by
J. S. FRY & SONS, Limited
Truro, Montreal, Toronto, Winnipeg, Calgary, Edmonton, Vancouver, Victoria.

81